

МИЛОШ ЦРЊАНСКИ

ЛАМЕНТ НАД БЕОГРАДОМ -ОДЛОМАК-

ЈАН МАЈЕН и мој Срем,
Парис, моји мртви другови, трешње у Кини,
привиђају ми се још, док овде ћутим, бдим, и мрем
и лежим, хладан, као на пепелу клада.
Само, то више и нисмо ми, живот, а ни звезде,
него нека чудовишта, полипи, делфини,
што се тумбају преко нас, и плове, и језде,
и урличу: „Прах, пепео, смрт је то.“
А вичу и руско „ничево“ –
и шпанско „nada“.

*Ти, међутим, растеш, уз зорњачу јасну,
са Авалом плавом, у даљини, као брег.
Ти трепериш, и кад овде звезде гасну,
и топиш, ко Сунце, и лед суза, и лањски снег.
У Теби нема бесмисла, ни смрти.
Ти сјајиш као ископан стари мач.
У Теби све васкрсне, и заигра, па се врти,
и понавља, као дан и детињи плач.
А кад ми се глас, и очи, и дах, упокоје,
Ти ћеш ме, знам, узети на крило своје.*

ЕСПАЊА и наш Хвар,
Добровић мртви, шеик што се у Сахари бели,
привиђају ми се још, као утваре, ватре, вар.
Мој Сибе полудели, зинуо као пеш.
Само, то више нисмо ми, у младости и моћи,
већ неки папагаји, чимпанзи; невесели,
што ми се смеју и вриште у мојој самоћи.
Један се „Leiche! Leiche! Leiche!“ – дере.
Други ми шапће: „Cadavere!“
Трећи: „Леш, леш, леш.“

*Ти, међутим, шириш, као лабуд крила,
заборав, на Дунав и Саву, док спавају.
Ти будиш веселост, што је некад била,
кикот, ту, и у мом крику, вриску, и вапају.
У Теби нема црва, ни са гроба.
Ти блисташ, као кроз сузе људски смех.
У Теби један орач пева, и у зимско доба,
преливши крв, као вино, у нови мех.*

*А кад ми клоне глава и буду стали сати,
Ти ћеш ме, знам, пољубити као матери.*

ТИ, ПРОШЛОСТ, и мој свет,
младост, љубави, гондоле, и, на небу, Мљетци,
привиђате ми се још, као сан, талас, лепи цвет,
у друштву маски, које је по мене дошло.
Само, то нисам ја, ни Венеција што се плави,
него неке рушевине, авети, и стећци,
што остају за нама на земљи, и у трави.
Па кажу: „Ту лежи паша! – Просјак! – Пас!“
А вичу и француско „tout passe“.
И наше „прошло“.

*Ти, међутим, стојиш над широком реком,
над равницом плодном, тврд, уздигнут као штит.
Ти певаш ведро, са грмљавом далеком,
и ткаш у столећа, са муњама, и своју нит.
У Теби нема моје људске туге.
Ти имаш стрељача поглед прав и нем.
Ти и плач претвараш, као дажд, у шарене дуге,
а хладиш, ко далек бор, кад те удахнем.
А кад дође час, да ми се срце старо стиша,
Твој ће багем пасти на ме као киша.*

ЛИЖБУА и мој пут,
у свет, куле у ваздуху и на морској пени,
привиђају ми се још, док ми жижак дрхће ко прут
и преноси ми земљу, у сне, у сне, у сне.
Само, то више нису, ни жене, ни људи живи,
него неке немоћне, слабе, и сетне, сени,
што ми кажу, да нису звери, да нису криви,
да им живот баш ништа није дао,
па шапћу „ћао, ћао, ћао“
и наше „не, не“.

*Ти, међутим, дишеш, у ноћној тишини,
до звезда, што казују пут Сунцу у твој сан.
Ти слушаш свог срца лупу, у дубини,
што удара, ко стеном, у мрачни Калемегдан.
Теби су наши боли ситни мрави.
Ти бисер суза наших бацаш у прах.
Али се над њима, после, Твоја зора заплави,
у коју се млад и весео загледах.
А кад уморно срце моје ућути, да спи,
узглавље меко ћеш ми, у сну, бити, Ти.*

Плач матере човекове
Душан Васиљев

Данас је несрећан дан синуо,
и први му је поглед пао на беду:
најближу њему, у тихом предграђу,
једна је Мајка расплела косу седу,
јер јој је син преминуо.
Данас је умро један Човек,
и Мајка му је врискала:
Ох, када Човек није Човек,
већ роб Неког, кога нема,
од кога сам до јуче милост искала;
ох, када је човек гори него црв, —
нека се распе по земљи анатхема,
и нека се пролије сва црвена крв! . . .
Ох, Сине, мој добри Сине!
Отац ти није Свети Дух,
ни Дрводеља са ливанских пута.
Сине, ти си плод две неме жудње
и једног бесвесног минута.
Нисам те родила у јаслама,
већ у крвавој постељи,
између четири влажна дувара
једног шареног, замрзлог јануара.
Сине, теби су и мени рекли
да смо робови,
и наша су срца без милости секли,
и нашу су снагу без милости развлагали.
И све су нам увек тумачили
да се сетимо
да то бог тако жели!
Рођени, мртви Сине, бог је лаж,
и наши су га душмани изумели.
Устани, Сине, да се светимо,
да крвљу вековних намесника бога
посветимо форуме Рима,
и да копљем поново прободемо ребро
Учитељу из Јерусалима.
Да ископамо Јудино сребро,
и да на томе светом месту
подигнемо Човеку храм,
и да доведемо у храм нашу Нову Весту
која ће себе искрено дати.
Устани, Сине, да грозне лажи
које се рађају у име Оца и Сина,
сахране Син и Мати . . .

Данас је умро један човек,
и залуд је Мајка седе косе чупала
и у груди се лупала, —
није се пробудио.
Онда га је сама окупала
и обукла га у црно.
И у дну свога врта, о поноћи,
сама га је сахранила.
И тужна се мајка Човекова
ту, поред гроба, настанила.

Материно срце
Војислав Илић

Рањеник на тврдом болничком одру.
Десница му рука крвљу обливена.
Над одром његови родитељи сузни
И сестрица нежна и љубљена жена.

“Шта волите више: руку или живот?”
-Пита лечник тихо и што може тише. –
“Без руке ће јунак и живети можда,
Али с руком никад! Што волите више?”

А сестра ће рећи: “Та рањена рука
Није рука даљног туђинца војника!
То је рука мога јединога браце!
Она ми је понос! Она ми је дика!”

Њом ме је на игру водио к’о дете;
Њом ће ме извести кад ми дођу свати;
Не тражите руку мог рођеног браце,
То не могу дати! То не могу дати!”

А жена: “Том руком, коју крвца роси,
И због које, можда, њему нема спаса,
Некад ме нежно милов’о по коси
И грлио чврсто око витког стаса.

То је рука моја! Она ми је некад
Дарована Богом пред лицем олтара;
Не траж’те ми оно што не могу дати!
Домаћин без руке – кућа без чувара!”

Тад устаде отац:”Ја сам стар и болан,
Ал’ још није близу мог живота лука;
Тај што овде лежи то је мој јединац,
Он је оцу своме био десна рука.

Па зар да посечем стуб старости своје?
То би било мрско и људ’ма и Богу!
Тражите све друго, ал’ његову руку...
Само то не могу! Само то не могу!”

‘А ти, добра стара?”окрете се лечник –
“Шта ти мислиш: овде шта би добро било?”
А мршава, стара, измождена жена,

Са рукама тромо спуштеним у крило,

Утучена црним, свирепим сазнањем,
Као кип сеђаше у ћутању немом,
А њено се добро материнско срце
Цепало пред страшном и грозном дилемом.

“Сец’те!”- најзда старка прошапута ти’о –
Што нежније само и лакше умете!
Он је, и без руке, мени драг и мио!
Он је моја љубав! Он је моје дете!”

Другарска песма
Мирослав Мика Антић

Ништа ти не разумеш,
мој најрођенији блесане,
уображени принче
што те је живот размазио.
Да знаш колико сам ноћи
узнемирене и бесане
дрхтао крај твог узглавља,
покривао те и пазио.
Ти си за мене још увек
парче тек рођеног меса:
онај мусавко што вришти
и целу кућу потреса.
Ја сам те, лепото моја,
научио да ходаш.
Свима сам плаћао пиће
кад су ти зуби никли.
Ја сам ти дао живот.
Није те донела рода.
А сада смо се, одједном,
један од другог одвикли,
као да све што кажем
заиста не разумеш
и као да све што умем
ти трипут боље умеш.
У реду, паметна главо.
Ја сам те љуљао, купао,
поносио се тобом,
немуште речи срицао,
и доста своје младости
због тебе сам пролупао
и кад је у свет требало
нисам се због тебе мицао,
него сам сав оседео,
мој надувенко мили,
да би овај твој живот
и дани ваљани били.
Данас кад рођендан славиш,
све ћу свечане торте
побацати кроз прозор
на ужас родбине целе.
Ти знаш: ја сам твој отац.
Ми смо од такве сорте
што не сме да задрхти
кад одапиње стреле.

Можда још није касно.
Једном се мора све рећи:
и другарски и тужно
и грубо и срнећи.
Пропустио сам године.
Испустио те из руку.
Све твоје слабе оцене
мољакањем сам решио.
Вечито сам се свађао
кад те други истуку.
Био си моје мезимче
и ту сам највише погрешо.
Четрнаест ти је година
и зар те стварно не вређа
да стално за тебе подмећем
и душу и главу и леђа?
Хоћу да јасно кажеш
кад мислиш да будеш мушкарац.
Зар треба и сутра да решавам
све што ти одраслом фали?
„Тата, шкрипи у браку...
на послу... дај за цепарац...“
А ја ти и даље помажем
јер те волим и жалим.
Не честитам ти рођендан.
Ми смо се узалуд борили
и стварали смо чуда,
а ништа нисмо створили.
И ево, данас ти дајем
реч родитељску и мушку:
ако не постанеш човек
на овој, тек започетој
чаробној стази живота
– морам ти разбити њушку.
Макар ожењен био,
макар у тридесет петој.
Никад те тукао нисам.
То за дечаке није.
Ал' сутра, одрасли принче,
видећеш како се бије.

НА ДАН ЊЕНОГ ВЕНЧАЊА
Велимир Рајић

**И срушише се леги снови моји,
Јер главу твоју венац сад покрива,
Крај тебе други пред олтаром стоји –
Проста ти била моја љубав жива!**

**Честито сам ти. И ти рече: „Хвала!”
А да ли знадеш да се, у том часу,
Гранитна зграда мојих идеала
Сруши, и смрви, и у пепо расу?**

**Ал' не! Не видим од тога ни сена:
По твоје лице радост се разлива...
И свршено је! Ти си сада жена,
Проста ти била моја љубав жива!**

**Ја нећу клети ни њега, ни тебе,
Ни горку судбу што сам тебе срео;
Ја нећу клети чак ни самог себе –
Јер ја бих тиме своју љубав клео.**

**И нашто клетве! Нашто ружне речи?
О срећи својој човек вазда снови;
Бол, јад и патњу смрт једино лечи.
Проста ти била моја љубав жива!**

**Па поћи с Богом! Још ти могу рећи!
Да Бог да сунце среће да ти сија!
Све што год почнеш, свршила у срећи!
Са твоје среће бићу срећан и ја.**

**И сваког дана ја ћу да се молим,
Кад звоно верне у цркву позива...
Ја нисам знао да те тако волим –
Проста ти била моја љубав жива!**

**Чуј, Боже, молбу моје душе јадне:
Сва патња што си писб њој, кб жени,
Нек мимоиђе њу, и нека падне
На онај део што је писан мени!**

**Услиши ову молитву, о Боже!
И душа ће ми мирно да почива,**

**И шапутаће, вечно, док год може:
Проста ти била моја љубав жива!**

**И онда, када дође оно доба
У ком ће земља тело да ми скрива,
Чућеш и опет, са дна мога гроба:
„Проста ти била моја љубав жива!“**